

УДК 78.08-021.414:373.3/.5.017:[784+78.087.68](045)

THE ROLE OF THE REPERTORY IN THE PROCESS OF VOCAL AND CHORAL EDUCATION OF STUDENTS**РОЛЬ РЕПЕРТУАРУ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ****Tarasyuk L.M. / Тарасюк Л.М.**

lecturer / ст. викладач

orcid.org/0000-0001-9785-4472

Pavlo Tychnya Uman State Pedagogical University, Uman, Sadova, 2, 20300

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,

Умань, Садова, 2, 20300

Kozii O.M. / Козій О.М.

c.p.s., as.prof. / к.п.н., доц.

orcid.org/0000-0002-3225-991X

Анотація: в цій статті автори визначають автор визначає дидактичну роль репертуару, як головну, у процесі формування музично-естетичних та практичних навичок учнів у вокально-хоровому виконавстві. Виховуючи учнів, розвиваючи їх слухові й голосові здібності, педагог повинен привчати учнів вслухатися у звучання, розрізняти якісне виконання, вміти знаходити помилки, пов'язані з неправильним звукоутворенням, пам'ятаючи про те, що крикливий, невизражений спів справляє завжди неприємне враження, негативно впливає на незміцнілий, повністю не сформований, дитячий голос.

Вокальний та хоровий репертуар весь час поповнюється. Перед викладачем стоїть досить складне і відповідальне завдання – вибирати найцінніші, найяскравіші образно-емоційні твори, систематизувати їх у певній ієрархічній послідовності, яка відповідатиме системі вокально-хорового виховання.

Ключові слова: репертуар, музичний розвиток, музична культура, естетичне виховання, вокальні дані, толерантність, вікові особливості, педагог.

Вступ.

У будь-якому освітньому процесі, обумовленому музично-педагогічною діяльністю, репертуар грає одну з головних ролей, будь то індивідуальні уроки чи групові заняття. На цій феноменальній функції репертуару наголошують автори спеціальної літератури: А. Коломієць [7], Л. Василенко [2], І. Івасишин [5], Л. Лабінцева, Ю. Цагареллі, Л. Шумська проте окреслена проблема недостатньо висвітлена й потребує більш ґрунтовного аналізу та переосмислення.

Репертуар (фр. repertoire – перелік, список) – 1. Сукупність творів, які виконують окремі виконавці або колективи, а також призначених для виконання солістами чи певними складами виконавців. 2. Перелік музичних творів, які знає і може виконувати певний виконавець, ансамбль чи колектив.

Репертуар впливає на весь навчально-виховний процес, на його базі накопичуються музично-теоретичні знання, напрацьовуються навички колективної та індивідуальної творчості, складається художньо-виконавський напрямок колективу або виконавця.

Репертуар неухильно розвиває і удосконалює музично-образне мислення учня, учасників колективу, їх творчу активність, а також збагачує інтонаційний слухацький досвід, суспільну «музичну пам'ять». Необхідність ретельного

відбору репертуару викликана тим, що ці твори можуть бути добре відомі широкій слухацькій аудиторії. І природньо, що кожне нове їх виконання викликає не тільки підвищену цікавість у слухачів, але і сувору вимогливість. Виносити такі твори на суд слухачів можна лише тоді, коли вони не тільки технічно добре відпрацьовані, але і свідчать про оригінальній творчого трактування.

Основний текст.

Проблема репертуару – найважливіша естетична проблема виконавського мистецтва – завжди була основою у художній творчості. З репертуаром пов'язана не лише ідейно-художня направленість мистецтва, але й сам стиль виконавства. Репертуар як сукупність творів складає основу діяльності колективу, або соліста, сприяє розвитку творчої активності виконавців, знаходиться в безпосередньому зв'язку з різними формами й етапами роботи колективу, або окремого виконавця: чи то репетиція або концерт, початок чи вершина його творчого шляху. Репертуар впливає на весь навчально-виховний процес, на його основі накопичуються музично-теоретичні знання, виробляються вокально-хорові навички, складається художньо-виконавська діяльність. Від вмiлого відбору творів залежить зріст майстерності вокального ансамблю, перспективи його розвитку, все, що пов'язано з виконавськими задачами. Формування світогляду виконавців, розширення їх життєвого досвіду проходять через осмислення репертуару.

Безумовно, репертуар має бути різноманітним. У нього можуть бути включені різні твори, вивчення яких сприяють виконанню певних завдань музично-естетичного виховання. Це можуть бути пісні з супроводом і без супроводу, одноголосні та багатоголосні. У репертуарі учня мають знайти місце українська та зарубіжна класика, народна пісня, твори сучасних композиторів та старовинна музика. Кожен із цих творів, розкриваючи свої характерні риси, значно збагатить духовний світ учня, розширить його музичний світогляд і зможе сприяти розвитку його вокальних даних. Репертуар – це стрижень, зміст роботи вчителя, головна риса, яка зможе надалі визначити творчий образ учня, в якому з напрямків музичного виконавства він не реалізовував би свого потенціалу.

Безсумнівно, кожен напрямок педагогічної діяльності виділить як загальні, так і індивідуальні цілі й завдання, незалежно від спеціалізації учня: вокально-хорове чи інструментальне виконавство.

Вибір репертуару – це 70 % успіху, причому мова йде не про успіх у публіки, а про глибокий художній розвиток особистості. У виборі програми викладач має бачити не репертуар для складання семестрового заліку, а стратегію загального музичного, зокрема, диригентського, розвитку на рік. До цієї програми повинні входити твори, які покликані поетапно забезпечувати розвиток професійних диригентських умінь і навичок, інтенсивно розкривати природні художні нахили майбутнього фахівця. Задля усунення однобокості музичного розвитку потрібно додати твори, художні образи яких не зовсім близькі певному студенту. До прикладу, студент має м'який, спокійний характер, йому дуже добре вдаються образи ліричного характеру, а драматичні

сюжети викликають труднощі у виконавській інтерпретації. Неправильно працювати в зоні образного комфорту окремого студента, не зайвим і навіть потрібним буде вибір репертуарних творів, які вимагають інтенсивної внутрішньої роботи над собою, пошуку та напрацювання власних художньо-образних уявлень [6, ст.92].

Зокрема, займаючись вокально-хоровим вихованням учнів, перед педагогом стоїть величезна кількість завдань, не тільки виховання, а й формування особистісних якостей, розвиток вокальних навичок. На рівень результативності виконання поставлених завдань дуже впливає спрямованість і певний ступінь складності репертуару.

У сучасних умовах, де ідеали молоді швидко змінюються, в умовах невинного копіювання традицій, що часто суперечать нашій культурі, калічать і без того ще не сформований духовний світ дитини, стає очевидним, що тільки справжнє вокальне мистецтво здатне навчити розумінню чарівної мови музики.

Тільки справжнє мистецтво здатне змусити душу трудитися і пробудити всі найкращі риси в майбутньому виконавці.

Вибір репертуару для педагога перестав бути спонтанним кроком. Як правило, він, аналізуючи музику і перечитуючи текст нової композиції, завжди уявляє собі, що нового відкриють для себе її виконавці, які переконання зміцняться в їх свідомості, що з усього різноманіття думок і почуттів віднесуть вони в своє майбутнє життя.

Найбільш цінні та цікаві ті твори, які порушують серйозні моральні проблеми, тісно пов'язані з формуванням особистісних якостей людини. Надовго в пам'яті молодих співаків залишаться пісні, виконуючи які можна прославити чи викрити, радіти, сміятися чи страждати, але які завжди, зрештою, стверджують добро, любов, подвиг, душевну красу, прагнення до моральної досконалості. Основною метою роботи педагога, що здійснюється за допомогою грамотно підбраного репертуару, має бути залучення дитини до світу мистецтва в широкому сенсі.

На шляху формування вокально-виконавських навичок кожен викладач шукає особливі прийоми роботи, які максимально швидко і без втрат допоможуть молодому співаку отримати необхідний мінімум майстерності, а головне, необхідний рівень репродуктивної самостійності.

Але ніхто не застрахований від помилок. Одна з найпоширеніших помилок у формуванні репертуару полягає в порушенні принципу доступності того чи іншого твору. Цю помилку не слід плутати з тими випадками, коли педагог свідомо бере в репертуар учня твори, що ставлять перед ним певні нові завдання, вирішуючи які, учень тим самим, завойовує нові виконавські висоти.

Педагог повинен вміти об'єктивно і правильно оцінювати можливості кожного свого учня, і вміти знаходити індивідуальний підхід до кожного. Досвідчені педагоги, які працюють зі своїми учнями, в окремих випадках застосовують у роботі також і наступний прийом. Вони пропонують учням як своєрідну вправу твір, складний за своїми інтонаційними (але не теситурними) особливостями. Однією з позитивних властивостей, запропонованого методу, є

поетапність і ґрунтовність самого процесу розучування, коли інтонаційні та інші труднощі засвоюються учнями без поспішності та напруги.

Ще одна з необхідних умов успішного навчання – формування в учнів твердого уявлення про свої виконавські можливості. Не слід співати на концертах твір, який ще недостатньо закріпився у свідомості та не доопрацьований вокально. У той же час акуратне знайомство з таким твором сприяє підвищенню інтересу учня до роботи на уроці, і створює своєрідну привабливу перспективу майбутнього виконавця.

З метою виховання відданості національним традиціям, а також поваги та толерантності до інших національних культур, доречно включати в репертуарний план твори, написані українськими композиторами та зразки музичної творчості зарубіжних авторів.

І, нарешті, є ще одна умова, яка багато в чому визначає планування та підбір репертуару, це обов'язкова відповідність, так звані, віковим особливостям, а, отже, і дотримання деяких обмежень. Це торкається не тільки фізіологічних особливостей кожного віку, а й емоційних і інтелектуальних характеристик, як вікової групи, так і конкретної особистості учня.

Висновки.

Отже, на завершення, хотілося б відзначити, що чим ширший і різноманітніший репертуар, тим значнішою та цікавішою буде робота не тільки на кожному уроці, а й у процесі всього навчання. Щоб правильно підібрати репертуар керівник повинен пам'ятати про завдання, поставлені перед учнями, і обраний твір має бути спрямований на відпрацювання певних навичок.

Вокальний репертуар повинен відповідати наступним вимогам:

- 1) носити виховний характер;
- 2) бути високохудожнім;
- 3) відповідати віковим особливостям;
- 4) відповідати виконавським можливостям вокального колективу;
- 5) бути різноманітним за характером, змістом;
- 6) кожна пісня повинна рухати учнів вперед, розвивати ті чи інші навички, або закріплювати їх;
- 7) повинен пробуджувати інтерес до вокально-хорового мистецтва.

Репертуар повинен бути не тільки таким, на якому можна вчитися та відпрацьовувати чистоту інтонування, вокально-співацькі навички. В першу чергу, на наш погляд, він повинен бути цікавим, яскравим, сучасним у гармонічному складі, мати гарний, змістовний текст, гнучку динаміку, контрастність за характером.

Література:

1. Бриліна В. Л., Ставінська Л. М. Вокальна професійна підготовка вчителя музики : метод. посіб. для викладачів та студ. вищих пед. і мистецьких закладів. Вінниця : Нова Книга, 2013. 120 с.

2. Василенко Л. М. Проблема свідомого та позасвідомого у теорії та практиці вокального виконавства. *Педагогічні науки*. 2011. Вип. 94. С. 31–40.

3. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: психолого-

педагогічний та мистецтвознавчий аспекти : монографія. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1999. 269 с.

4. Іваніцький А. Український музичний фольклор. Вінниця: Нова книга, 2004. 320 с.

5. Івасишин І. Музично-виконавська діяльність як засіб творчого розвитку особистості. *Гірська школа українських Карпат*. 2014. № 11. С. 153–155.

6. Качуринець Л. В. До питання вибору репертуару у фаховій підготовці диригента. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» / Ніжинський держ. ун-т імені Миколи Гоголя; за заг. ред. Т. М. Турчин. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. Вип. 1. С. 91–98.*

7. Коломієць А. Г. Хрестоматія з хорового диригування. Київ: Музична Україна, 1971. 152 с.

References:

1. Brylina, V.L. & Stavinska, L.M. (2013). *Vokalna profesiina pidhotovka vchytelia muzyky [Vocal professional training of music teachers]*. Vinnytsia: Nova Knyha [in Ukrainian].

2. Vasylenko, L.M. (2011). Problema svidomoho ta pozasvidomoho u teorii ta praktytsi vokalnogo vykonavstva [The problem of conscious and unconscious in the theory and practice of vocal performance]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical sciences*, 94, 31-40 [in Ukrainian].

3. Hrebenuk, N.Ye. (1999). *Vokalno-vykonavska tvorchist: psykholoho-pedahohichnyi ta mystetstvoznachnyi aspekty [Vocal and performing creativity: psychological-pedagogical and art history aspects]*. Kyiv: NMAU im. P. I. Chaikovskoho [in Ukrainian].

4. Ivanitskyi, A. (2004). *Ukrainskyi muzychnyi folklor [Ukrainian musical folklore]*. Vinnytsia : Nova knyha [in Ukrainian].

5. Ivasyshyn, I. (2014). Muzychno-vykonavska diialnist yak zasib tvorchoho rozvytku osobystosti [Musical performance activity as a means of creative development of the personality]. *Hirska shkola ukrainskykh Karpat – Mountain School of the Ukrainian Carpathians*, 11, 153-155 [in Ukrainian].

6. Kachurynets, L.V. (2020). Do pytannia vyboru repertuaru u fakhovii pidhotovtsi dyryhenta [To the issue of repertoire selection in the professional training of a conductor]. *Naukovi zapysky. Serii «Psykhologo-pedahohichni nauky» – Proceedings. Series "Psychological and pedagogical sciences"*. T. M. Turchyn (Ed.). Nizhyn: NDU im. M. Hoholia, 1, 91-98 [in Ukrainian].

7. Kolomiets, A.H. (1971). *Khrestomatiia z khorovoho dyryhuvannia [Textbook of choral conducting]*. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].

Abstract: in this article, the authors define the author defines the didactic role of the repertoire as the main one in the process of forming students' musical-aesthetic and practical skills in vocal and choral performance.

Educating students, developing their auditory and vocal abilities, the teacher should teach students to listen to the sound, to distinguish between high-quality performance, to be able to find errors related to incorrect sound formation, remembering that loud, indistinct singing always creates an unpleasant impression, a negative affects a weak, not fully formed, child's voice.

The repertoire for students is constantly updated. The teacher faces a rather difficult and responsible task - to choose the most valuable, the most vivid visual and emotional works, to systematize them in a certain hierarchical sequence that will correspond to the system of vocal and choral education.

Key words: repertoire, musical development, musical culture, aesthetic education, vocal data, tolerance, age characteristics, teacher.

Стаття відправлена: 10.01.2022 г.

© Тарасюк Л.М., Козій О.М.